

Якими були манери галичан сто років тому

Галичани завжди мали репутацію людей вихованих і шляхетних, аж до демонстративної манірності й церемонності.

Вона виявлялася і у великому, і у дрібницях: у вишуканому вбранні пань, у несподіваній галантності панів, у поважних походах до театру, у вишуканих інтер'єрах галицьких цукерень, у мові старих газет, у цілуванні жіночих рук... Етикету в Галичині завжди надавали великого значення й навчали правилам доброго тону змалечку. Тому вислів "галицьке виховання" має вжиток і сенс до сьогодні. Спробуйте замінити "галицьке" іншим прикметником... Не дуже виходить, чи не так?

Сотню років тому журнал «Нова хата» вчив галичанок не тільки куховарити, модно одягатися та вести домашнє господарство – особливу увагу тут приділяли правилам етикету. Окремі з них застаріли, а деякі залишаються актуальними дотепер.

От чи знаємо ми, як правильно йти вулицею? Не поспішайте із ствердною відповіддю... Правильно, коли молодші біля старших, а чоловік біля жінки йдуть з лівого боку. Якщо ж чоловік іде з двома жінками, то старша з жінок розміщується посередині, а чоловік – завжди з лівого боку. При зміні напрямку руху чоловік повинен непомітно перейти поза жінкою, щоб знову опинитися з лівого боку від неї. Якщо доріжка така вузька, що неможливо розміститися вдвох, то жінка має йти першою. Проте при виході з поїзда, автобуса, машини чоловік йде попереду, щоб допомогти вийти супутниці. У кав'ярні чи ресторані чоловік має йти першим, аби знайти гарний столик для товаришки.

Пара з келихами в руках, біля накрытого столу, оздобленого омелою, чоловік з подарунками. Фото 1900-1920 років.

А чи вміємо ми вітатися? При зустрічі на вулиці європейський чоловік вітається першим, на відміну від емансипованої Америки. Зараз уже відійшов у минуле звичай цілувати жінкам руку. А у міжвоєнній Галичині такий поцілунок вважався свідченням поваги до жінки. Проте на вулиці не рекомендувалося цілувати паням руку, щоб, бува, не поставити даму в незручне становище: а якщо рукавичка буде мокра від снігу чи дощу, або, боронь Боже, несвіжа чи не напарфумлена? А ось у бальній залі, театрі, на гостині чи вечірці цей звичай був обов'язковим! При цьому чоловікові слід було затямити, що для поцілунку він повинен схилитися до поданої руки, а не підносити руку пані до своїх вуст.

Сьогодні поширився новий спосіб вітання – поцілунки при зустрічі, хоча на початку минулого століття така поведінка вважалася би вкрай нетактовною.

Фото 30-х рр. XX ст.

А те, що курити в присутності дами є неприпустимим, мабуть, і зараз усім відомо.

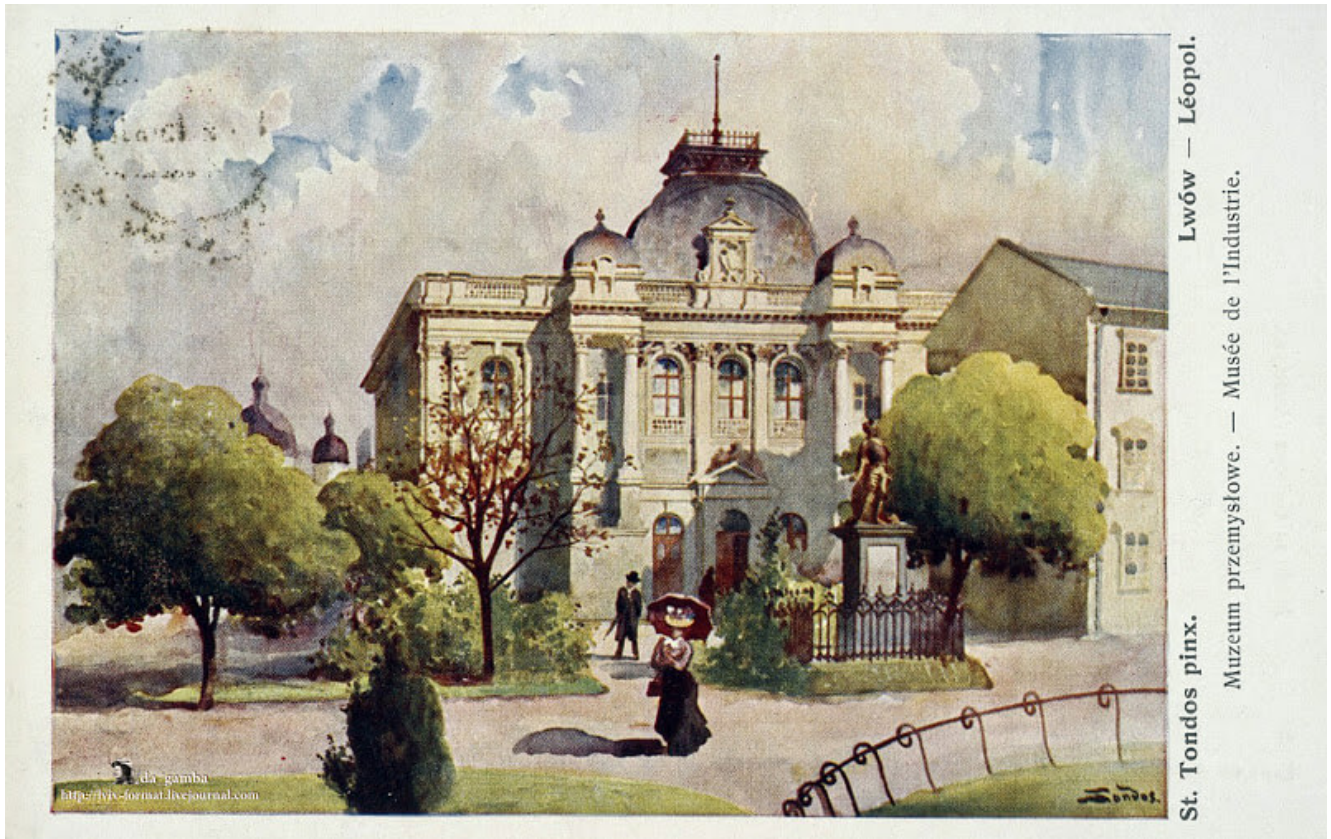
Існували свої правила і при виборі подарунків. Подарунок повинен відповідати фінансовим можливостям дарувальника. Якщо не дуже

забезпечена людина робить занадто кошковий дар, то це, найшвидше, викличе незручність у того, хто подарунок приймає. Подарунок повинен цінуватися не за матеріальну вартість, а за оригінальність та щирість.

Пара закоханих позує до світлина на фоні вул. Сапєги, 2 (Бандери). Фото 1920-их.

Квіти завжди вважалися гарним подарунком. Чоловік, який часто перебуває в домі якогось подружжя, повинен при всякій нагоді передати пані дому скромну китицю квітів. Загалом, квіти та солодощі – це ті дві речі, які може дарувати чоловік знайомій жінці, з якою його не пов'язують ближчі стосунки.

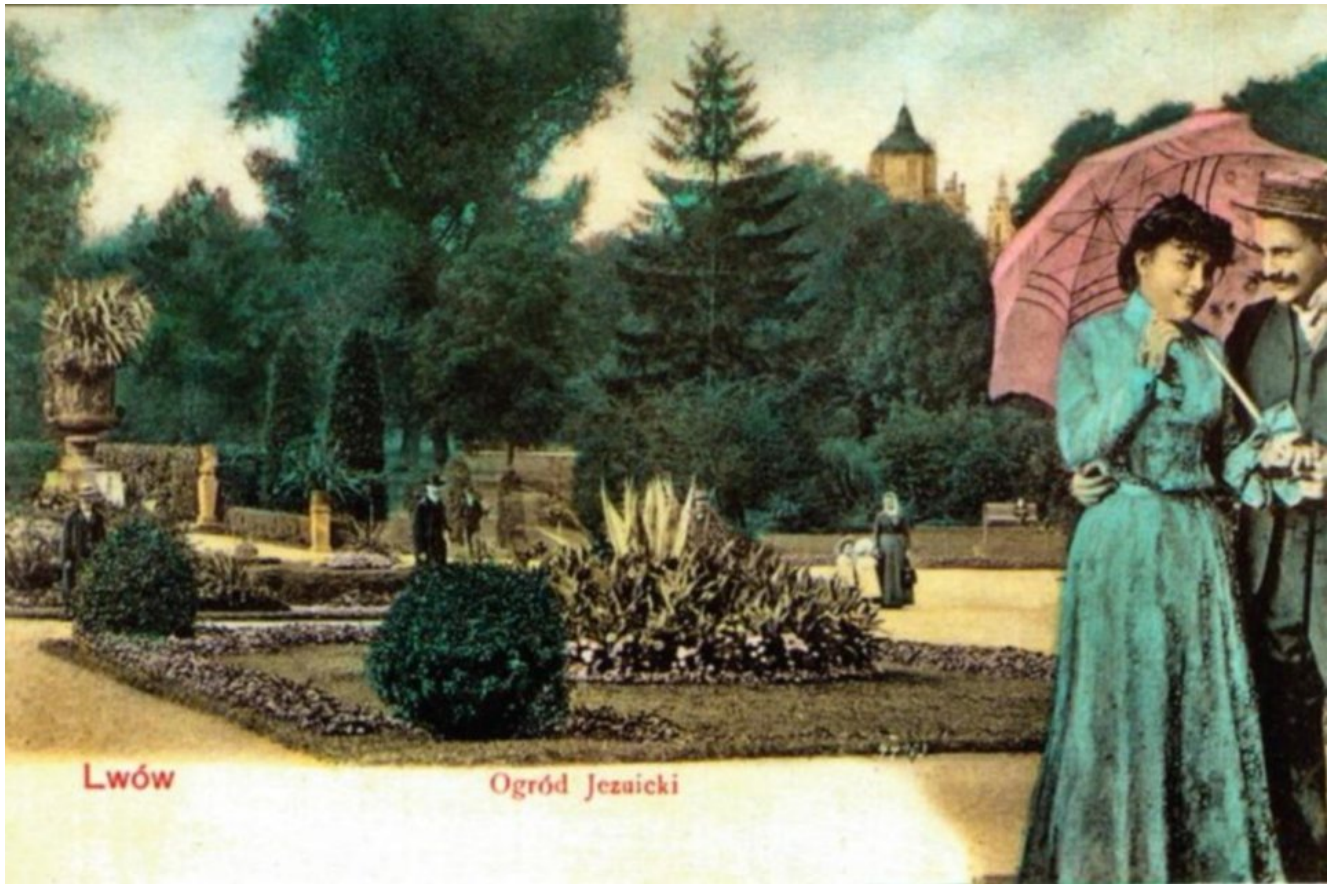

А які ж дарунки могла робити жінка? Квіти можна було дарувати чоловікові тільки у двох випадках: або дуже старенькому, або хворому.

На початку минулого століття ручні роботи (вишивки, гаптування, картини) були популярним подарунком, але за умови, що вони майстерно виконані.

Ні в якому разі не рекомендувалося дарувати свою світлину. Фотографія – це частка нас самих, яку не можна роздаровувати замість попільничок, ручок чи інших дрібниць, адже одного прекрасного дня вона може опинитися в кошику для сміття, як непотрібний кусник паперу або й як немилий спомин.

Найкращим подарунком, зробленим жінкою, безумовно, вважалася книга.

Закохана пара на вході до Поєзуїтського парку (парк ім. І. Франка). Листівка поч. 20 ст.

Якщо не було можливості привітати когось особисто, то привітання не відкладалося, а подарунок відсилався кур'єром з обов'язковою візитівкою дарувальника.

Шляхетної поведінки дотримувались не тільки «на вулиці» – вона була обов'язковою і вдома. У журналі «Нова хата» за лютий 1928 року читаємо: «Добре поведення не може бути ніколи «напоказ» для чужих, як добра порцеляна, яку витягується лише на прийняття гостей. Чемність та добра поведінка – це річ, яка ушляхетнюється через довге і щоденне ужиття. Будьмо передусім чемні до своїх найближчих, дбаймо, щоби в чотирьох стінах нашої хати панувала сонячна атмосфера, а тим самим даємо уже нашим дітям найкращу підставу «доброго виховання».

Франц Ксаверій Герстенбергер. Бал у редутовій залі (1805)

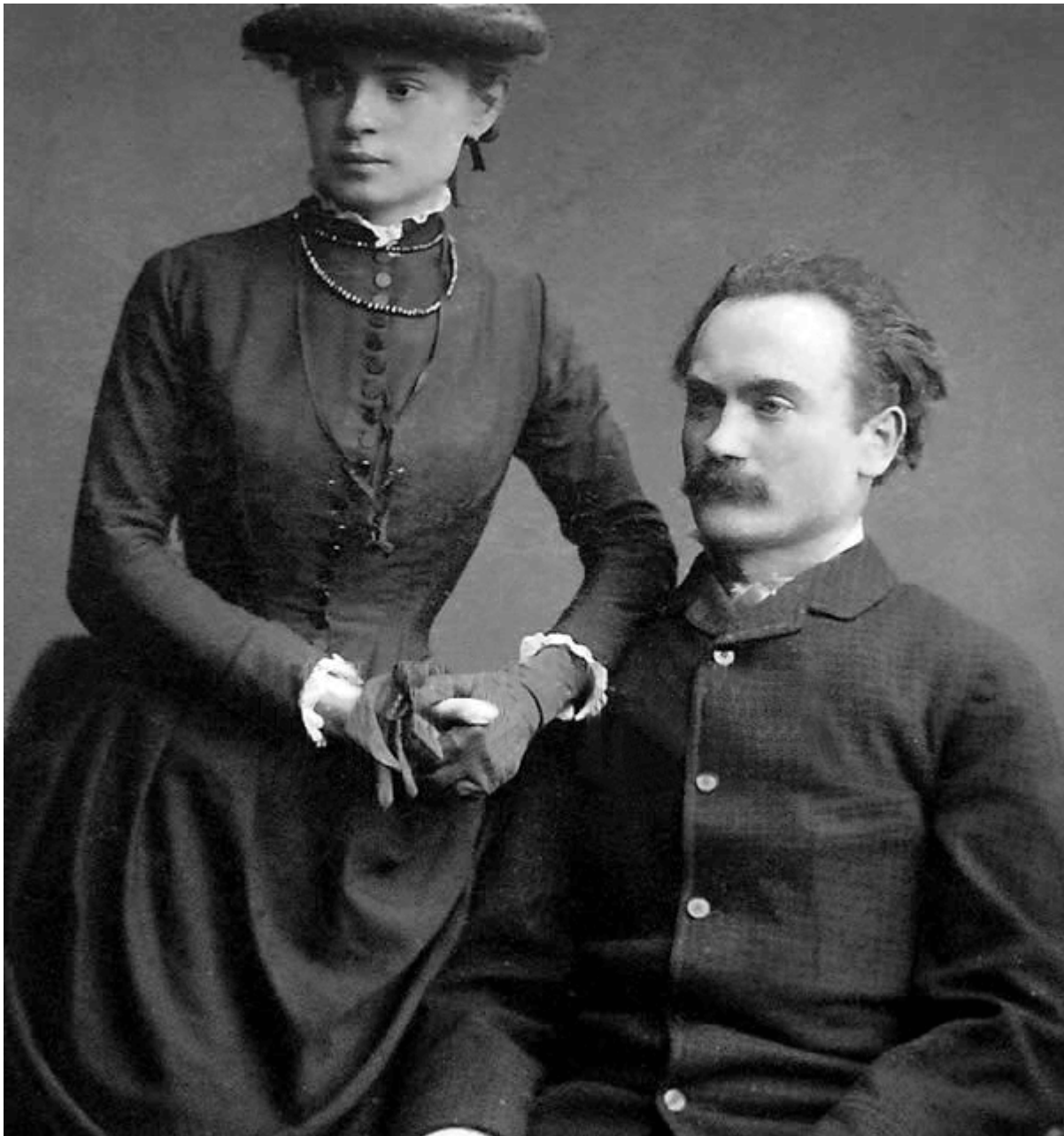
Суперечки, які трапляються у сім'ї, не радилося вирішувати під час трапези. Спільний обід чи вечеря – це ті поодинокі хвилини, коли сім'я збирається разом і затишна родинна атмосфера залишається з дітьми на все життя. Та й готування їжі галичанки перетворили на мистецтво. Наші господині дотепер користуються кулінарною книгою «Перша українська загально-практична кухня», написаною у 1929 році Ольгою Франко – невісткою Івана Франка, яка вивчала кулінарне мистецтво у Відні.

Ольга Франко (Білевич) невістка Івана Франка

Обов'язково стіл накривався скатертиною, сервірувався. Стіл мав бути гарно оформленим, страви подавалися господинею з приємною усмішкою, а обід проходив неквапливо у дружній атмосфері.

Велика роль у створенні домашнього затишку, звичайно, покладалася на жінку. Навіть при виснажливій хатній роботі жінка повинна була виглядати охайно. «Найкращий настрій знищить занедбана, негарна жінка. Вона мусить тямити, що до обіду не можна сідати в брудному [фартушку], з нечесаною головою. Одяг жінки впливає дуже багато на ціле домашнє поведення», – читаємо в журналі «Нова хата» за лютий 1928 року. «Мусимо знайти у нашому бюджеті місце на домашній стрій [одяг]», – підсумовує дописувачка у журналі «Нова хата» за жовтень 1934 року.

Ольга Франко з чоловіком Іваном Франком, травень 1886 р.

Щоб гарно виглядати, жінка при всіх домашніх клопотах повинна завжди знаходити час для себе. А для цього їй потрібна правильна організація праці та помічники у домашніх справах. І такими помічниками ставали... не чоловіки, як читачки, мабуть, подумали, а діти. Галицькі чоловіки початку минулого століття жіночих хатніх обов'язків не виконували. Як новину сприймали галичанки повідомлення у журналах про те, що у далекій і геть незрозумілій Америці чоловіки не тільки не соромляться гуляти з маленькими дітьми у візочках, але й допомагати жінкам на кухні!

Аби діти стали помічниками у веденні домашнього господарства, їх треба було привчити до думки, що хатня робота важлива і цікава. «Ніколи не можна

згідно говорити про господарські обов'язки в присутності дітей, ніколи не справляти їх як примус, лише як забаву або дуже важний обов'язок. Не кажіть до дитини: ти мусиш це зробити, а лише – я дозволяю тобі зробити», – читаємо у «Новій хаті» за вересень 1931 року.

Родина на прогулянці, нин. проспектом Свободи. Фото до 1939 року

Усі спірні питання щодо виховання дітей повинні виказуватись обережно і погоджуватись тільки поміж батьками. В іншому разі діти будуть використовувати батьківські суперечки на свою користь.

А вихованню дітей, їх естетичній культурі приділялася в Галичині велика увага. «Дитина з тонким естетичним смаком не вчинить ніколи поганого діла.

Вона почує до нього естетичну відразу. Тому в рідній хаті нехай окружає дитину зі всіх сторін краса: гарна хатня обстановка, гарна посуда і гарні кімнатні квіти. Нехай в родині гарно висловлюються, рухаються, поведяться, одягаються», – читаємо у статті Володимири Жуковецької в журналі «Нова хата» за лютий 1932 року.

Родинна прогулянка нин. проспектом Шевченка. Фото до 1939 р.

Проте галичанки були не лише добрими господинями, дружинами та матерями – вони брали найактивнішу участь у громадському житті. В Галичині жінка завжди вважалася вільною, рівною чоловікові. Можливо, саме завдяки активній громадській позиції галицького жіноцтва і виробилася особлива повага до жінок, адже вони розумілися не тільки в домашньому господарстві, але і в політиці та культурі.

Наталія ХРАБАТИН

Джерело: Галицький кореспондент